

Különböző korok gyermekképe

A XXI. század, azaz mai korunk gyermekképe: a szülők szeme fénye a gyermek. Nem minden korban volt ez így.

„A gyermek legnagyobb valószínűséggel azokba a lányomokba fog belelépni, amelyekről szülei azt hitték, hogy sikeresen betakarták.” Ez így igaz. A szülő mindig példa és mintaadó. Még akkor is, ha viselkedése és magatartáskultúrája nem példaértékű és nem tanítandó.

És most elemezzük, hogy milyen szerepe volt a gyermek nevelésnek a különböző korokban...

NEVELÉS AZ ÓKORI VILÁGBAN

Spártában Kr.e. 8. század – Kr.e. 6 század

A gyermeknevelés célja volt, hogy jó katonákat neveljenek. Elég fegyelemmel, elszántsággal, engedelmességgel és teljes fanatizmussal kellett rendelkezniük. Mindemellett fontos volt a hazaszeretet, bátorság és egyben a gátlástalanság is.

A gyermekeket születésüktől kezdve a 7. élet évükig a család nevelte, érzelem mentesen. Utána ebből a környezetből kiszakították őket, és 30 éves korukig egy közös táborban nevelkedtek az állam irányításával. Itt a testi (autoriter), erkölcsi, értelmi nevelésre helyezték a hangsúlyt. A test edzése már 7 éves korukig meghatározó volt a férfiaknál.

A beavatási szertatásuk a krüpteia volt, amit évente rendeztek meg. Itt a korbácsolást kellett jajveszékélés nélkül kibírniuk, Artemisz istennő szobra előtt. Majd a rabszolgákat rohanták le és ölhatték meg őket szabadon.

Nőnevelés célja, hogy jó anyák legyenek testileg, hogy fiúkat szüljenek.

Athén

Jellemzőek voltak a gyermekgyilkosságok, a gyermekek bántalmazása. A gyermekek ambivalens érzéseket váltottak ki a felnőttekből: a szülők hajlandóak voltak kitenni gyermekeiket a semmi közepére úgy, hogy ezzel ellentétben az öröm forrásának is tartották.

Felismerték a sajátos gyermeki vonásokat, a játékot.

A nevelés színterei a család és a magánnevelőség volt. Céljuk, hogy gyermekeikből jó poliszpolgár válják.

Képzés jellege: múzsai és gimnasztikai. Ebben a tanulásban egy rabszolga, a Paidagogosz segítkezett.

Nőnevelés: Arisztotelész, görög filozófus szerint a nő dísze a hallgatás. A férj gondnoksága alatt állt. A nő szerepe és feladata volt a család ellátása, valamint a házimunkák elvégzése.

KÖZÉPKORI NEVELÉS

Kora kereszténység embereszménye:

Hittek a földöntúli életben, a lélek tisztaságában, a szeretetben, önzetlenségben. A testet és az értelmet viszont nem becsülték sokra. Ebben a vallásos szellemben nevelték fel gyermekeiket, a jóra törekedve. A nem és rang már nem számított ebben az időben.

Érett középkor gyermekképe:

Ambivalens: ártatlanság és a romlottság ellentéte, kettőse. Ebben az időben is nagy a gyermekhalandóság. Halálos bűnnek tartották a gyermekgyilkosságot – a kereszténység miatt -, de ezek a gyakorlatban nem voltak érzékelhetőek.

Szent Ágoston szerint az eredendő bűn jelképe. Ádám és Évától indul el a folyamat, amiért Jézus Krisztus megváltotta bűneinket a keresztfán. Szerinte ettől még a bűnre való hajlam megmarad. Az erkölcsösség kialakítása nagyon fontos a gyermekek életében. Megengedhető volt a gyermekek bántalmazása, fenyítése, természetesen a gyermek érdekében!

Klerikus nevelést kaptak, nem akár milyen szinten. Egyetemi ismeretekkel rendelkező papok oktatták a gyermekeket.

A gyermekek taníttatásának Intézményei:

kolostori: 5-15 éves korig járhattak ide. Jellemző volt a kemény szigor, a testi fegyelmezés: csak akkor beszélhettek, ha megengedték nekik. Napirendjük is meg volt szabva: hajnali 4 -kor keltek, reggel imádkoztak, majd ezt 6 óras tanulás és dolgozás követte.

Plébániai: a 9. századtól létezik.

Elemi ismeretek megtanítására helyezték a hangsúlyt, valamint a magoltásra és az ismétlésre.

Székesegyházi : szintén a 9.századtól létezik. Itt már magasabb ismeretköröket oktattak. **PI**: orvostudomány, egyházjog, filozófiateológia

Lovagi nevelés: a keresztény hit és a lovagság eszméjének összekapcsolódását jelentette.

Lovaggá válás 3 szakasza:

0-7 éves korig: családban nevelkedtek

7-14 éves korig: apródoknak tanultak. Itt az illemet és a jó erkölcsöt sajátították el.

14-21 éves korukig: fegyverhordozóként a fegyverforgatás csinját- bínját gyakorolhatták.

Nők képzése is megindul ebben az időszakban. Lehetőségük van alapismeretek elsajátítására, a latin nyelvvel való megismerkedésre, kódexmásolás, miniatúrafestés megtanulására valamint betegek ápolására. Ezek tanulása, apácai kolostorokban folytak.

RENEZÁNSZ ÉS HUMANIZMUS

Reneszánsz időszakában még mindig nagy a gyermekhalandóság. Gyermekek szeretete elméletben működik, de gyakorlatban még mindig tükröződik a verés és a kínzás. Az ártatlanság korának tartották a gyermekkort, ami rövid időszak volt.

Megjelenik a dajkaság intézménye.

A 15. században Nürnbergben megkezdődik a játéktárgyak iparszerű készítése, ilyen volt a porcelánbaba.

A 16. század nevelésügyére két eszmeáramlat hatott elemi erővel: a humanizmus és reformáció.

Petrarca és Boccaccio alapította pedagógiai alapprogram, amivel a skolasztika megmerevedett hagyományaitól elfordultak. A gondolkodás középpontjában helyette maga az ember állt.

Humanista nevelési elvek:

- Ne diktáljunk gyors tempót
- Alkalmazkodjunk a gyermek felfogóképességéhez
- Játékos módszerek alkalmazzunk
- Testi fenyítést kerüljük el
- Képzést, oktatást helyezzük előtérbe

REFORMÁCIÓ

Személyes színezetű, bensőséges, mélyen átélt valóságot alakított ki. Hívei kezdetben nem jó szemmel nézték a humanista eszméket. Tanai szerint „A gyermek egy olyan zálog, akiről Istennek kell számot adnunk.”

Reformáció atyja Luther Márton volt. Sokat foglalkozott a nevelés- művelés kérdésével.

Nagy gondot fordított a lányok nevelésére. Minden településen fiú és lány iskolát alapított. Tanítóként idős asszonyokat alkalmazott, és bevezette a tandíjat.

„Inkább legyen a gyermekem halott, mintsem neveletlen!” – elég sajátos gondolkodás módja volt.

Luther a nevelésről:

- Nevelés elsősorban a szülők feladata
- Felismerték a szoktatás szerepének lényegét
- A jó nevelés fő biztosítója a helyes fegyelmezés
- Szükségesnek tartotta a társadalmi rétegenként eltérő nevelést
- Világi tárgyak oktatása Isten szolgálatának érdekében
- A tanítás rendezett összefoglalása a katekizmusok
- Iskolaalapítások jelentősége. Ebben **Philipp Melanchton** játszik fontos szerepet. Ő alakította ki a Wittenbergi tanrendszert, ahol nem voltak osztályok. A gyermekek saját kezűleg példatárakat készítettek. Ebben az időben terjed el a tankönyv használata. Oktatási módszereik az utánzás, a példával való szemléltetés, az ismétlés és játékosság volt.

17. SZÁZAD PEDAGÓGIÁJA

Óriás mértékű a csecsemőhalandóság. Kialakul és fejlődik a gyermekgyógyászat ebben az időben.

A szülők és gyermekek kapcsolata a túlzott érzelmi kötődésektől mentes volt.

A gyermeket önálló értékkel rendelkező individumként tekintették. Latin iskolák jönnek létre, ahol a fiatalok előtt lehetőségek nyílnak meg, kaphatnak ösztöndíjat és kiutazhatnak külföldre is.

Ennek a századnak kiemelkedő képviselői **Comenius** (1592-1670) és **Apáczai Csere János**

Comenius létrehozta a pánszófikus iskolát, amelybe 7osztályt terveztek, de végül csak 3 valósult meg. Mindegyik osztályban mindenről tanultak a diákok. Anyanyelven történt az oktatás. Már nem veréssel fegyelmezték a diákokat. Próbálta a tanulási vágyat felébreszteni bennük.

Szerinte a világ olyan, mint egy labirintus, amelyből a kivezető utat a tudás mutatja meg. A tudást összegző könyveknek nagy szerepe van. Ezért fontos a gyermekkorban elkezdett tanulás.

Pedagógiai írása a Didactica Magna, amit 1657-ben írt meg. Ebben jelenik meg először az ember –és gyermekeszményképe.

A 18. SZÁZAD A FELVILÁGOSODÁS PEDAGÓGIÁJÁT HIRDETI MEG, AVAGY A PEDAGÓGIA SZÁZADA

Új család típus alakul ki, a nukleáris család, amiben több generáció élt együtt, legalább három.

Képviselője :**John Locke**

Szerinte a gyermek tudata egy fehér laphoz hasonlít.

Fontos már kora gyermekkortól a bibliai történetek olvasása, valamint a testi, értelmi és erkölcsi nevelés. Ez rávilágít a lélek edzettségének kialakítására, verés elhagyásának fontosságára, valamint a különböző módszerek: személyes példamutatás.

A mérföldkő mégis **Rousseau** volt. (1712- 1778)

Megírta nevelési regényét: Emil, avagy a nevelésről. Ez a mű 4 könyvből áll: 1. a testi 2. az érzékszervek 3. az értelmi 4. az erkölcsi nevelésről szól. Megírt egy 5. könyvet is, amit Emil jövőbelijének írt. Ezeket a könyveket később betiltották.

A gyermekkép megváltozik:

Tisztelték a gyermekkort.

Rousseau szerint a gyermek egy természeti lény, eredendően jó, csak a társadalmi együttlét rontja meg.

Pedagógiájának célja az evilági boldogulás, ami a gyermek köré rendelődött.

Magyar felvilágosodás **Mária Terézia** nevéhez fűződik. (1740- 1780)

I. Ratio Educationis 1777

Nem mondta ki direkten az általános tankötelezettséget. Új tantárgyakat hirdetnek meg, mint pl.: történelem, állampolgári ismeretek, valamint létrehozta a ma is ismert és működő fakultációs rendszert.

Megjelenik 3 szintre elkülönülő iskolarendszer. Megjelenik a tankönyv használata. Hivatalos nyelv a latin, viszont közép és felső szinten nem tanítottak magyart. A német is nagy szerepet kap. Tandíjat vezet be a gimnáziumtól kezdve.

II. Ratio Educationis 1806

Változások: alsó szinten: a lányok anyanyelvű iskoláztatása. Itt még nem kellett tandíjat fizetni.

Középszinten: a kisgimnázium 4osztályos lett, és kibővült 2 humán osztállyal.

Friedrich Herbart (1776-1841)

Neki köszönhető, hogy a pedagógia mint önálló tudomány megjelenik.

Megalkotja a gimnáziumi rendszert.

Pedagógiájának kiindulópontja a nevelés célja az erkölcsös, etikus ember nevelése. Cél megvalósításához tudatos, tervszerű és szervezett nevelés szükséges.

Nevelési szakaszai:

Kormányzás célja a külső rend megteremtése. A gyermek rakoncátlanságát letörni.

Oktatás lényege az ismeretek mennyiségének növelése.

Vezetés: itt oldódik a szoros irányítás. A fiatal már nem a külső parancsoknak engedelmeskedik, hanem sajátjává vált erkölcsi eszméinek, meggyőződéseinek.

A 19.- 20. században meghatározó szerepet töltött be az oktatásügyben Maria Montessori, Rudolf Steiner, és Celestin Freinet.

MARIA MONTESSORI (1870-1952)

Kezdetben értelmi és érzékszervi fogyatékosokkal foglalkozott. 1907-ben Rómában megalapította az első Gyermek Házát.

Legfontosabb Pedagógiai alapelve az önállóság.

Nevelő feladata a gyermek fejlődését segítő kedvező feltételek megteremtése, mint pl.: a gyermekhez méretezett környezet és a szeretetteljes nevelői légkör megteremtése. Híres idézete: „Segíts nekem, hogy magam csinálhassam.”

WALDORF –PEDAGÓGIA

Rudolf Steiner alapította meg.

Nevelési cél a gyermek stabil személyiségének és értékvilágának kialakítása. Az iskolák kerettanterve, hogy már az 1. évtől kezdve két idegen nyelvet oktattak. Kiemelt szerepet kapott a művészet.

A tanulmányi munka sajátos formája az ún. epohális oktatás. Ismeretlen volt a bukztatás, a feleltetés és az osztályzás. Helyette minden gyermek személyre szabottan kapta meg az értékelését.

Itt jelenik meg a szülők és az iskola együttműködése.

Freinet (1896-1966)

Pedagógiájának alapja a szabad önkifejezés, a kísérletező tapogatózás és a tartalmas közösségi élet (kooperatív tanulás). megismerteti a tanulást, a kutatás módszereit, épít a gyermekek természetes érdeklődésére felhasználja a természetből, annak felfedezéséből eredő élmények nevelő hatását.

Zárógondolatként egy híres európai gondolkodótól idézek:

„Gyermekeink nem átutazó vendégek az otthonunkban! Azért kaptuk őket egy időre, hogy szeressük és éltsük bennük azokat az értékeket, amelyekre későbbi életük épül majd. Felelőséggel tartozunk nem csak most, hanem az örökkévalóságban is, hogy hogyan töltöttük be ezt a szerepet.”

Köszönöm a figyelmet, köszönöm a lehetőséget!

Soltvadkert, 2008-02-02.

Lakatos Réka
ELTE, TÓFK Hallgató – 2.évfolyam

EGY ÉLET A KEZEDBEN....

„HA A GYEREKEK TOLERÁNS LÉGKÖRBEN ÉLNEK,
MEGTANULNAK TÜRELMESNEK LENNI.
HA A GYERMEKEK BÁTORÍTVÁ ÉLNEK,
MEGTANULNAK BÍZNI.
HA A GYEREKEK DÍCSÉRVE ÉLNEK,
MEGTANULJÁK MEGBECSÜLVE ÉREZNI MAGUKAT.
HA A GYEREKEK MÉLTÁNYOSSÁGBAN ÉRZIK MAGUKAT,
MEGTANULJÁK AZ IGAZSÁGOSSÁGOT.
HA A GYEREKEK BIZTONSÁGBAN ÉRZIK MAGUKAT,
MEGTANULNAK HITTEL ÉLNI.
HA A GYEREKEK MEGERŐSÍTVE ÉLNEK,
MEGTANULJÁK MAGUKAT SZERETNI.
HA A GYEREKEK ELFOGADVA ÉS BARÁTSÁGBAN ÉLNEK,
MEGTANULJÁK MEGTALÁLNI A SZERETETET A VILÁGBAN.”

DOROTHY LAW HOLTE....